

Leon Lojk , 1937. – 2014.

Prije pedeset godina, 1965. američki psihijatar dr. William Glasser napisao je knjigu Realitetna terapija koja je postala bestseller u Sjedinjenim državama. Time je započelo razdoblje razvoja i proboja jedne posve nove i nepoznate terapije među već etablirane terapijske pristupe. Tada još mladog slovenskog psihologa Leona Lojka, kome je kolegica poklonila knjigu, oduševile su Glasserove ideje i to oduševljenje ga nije napuštalo do kraja života. U bolesničkoj sobi u listopadu 2014. već teško bolestan napisao je svoj zadnji članak „Praćenje razvoja Glasserovih ideja“. Tri tjedna nakon toga, 17. studenog zauvijek se oprostio.

Knjiga „Realitetna terapija“ slavi 2015. godine svoj zlatni jubilej. Realitetna terapija kao psihoterapijski pristup dobila je svoje zlatno priznanje 2008. godine u Briselu kad joj je psihoterapijski establishment starog kontinenta otvorio vrata kao ravnopravnoj psihoterapijskoj školi. To priznanje dugujemo Leonu koji je tome posvetio 40 godina života.

Neupućenom čitatelju bi se moglo učiniti da nema ničeg ljepšeg nego raditi s oduševljenjem do smrti nešto što voliš. No, treba razumjeti i kontekst prostora i vremena u kome je počeo djelovati. Znao je reći : „Krenuo sam u pogrešno vrijeme na pogrešnom mjestu inače možda ne bi tako dugo trajalo“. Prostor – bivša Jugoslavija. Osnovna karakteristika tadašnjeg vremena – kraj sedamdesetih prošlog stoljeća – radničko samoupravljanje sa svim trikovima koji su omogućavali „meku“ diktaturu proletarijata; odgajane su „svestrane socijalističke ličnosti“ što je garantiralo ideološko jednomylje. Leon je kao psiholog vodio jednu od odgojnih ustanova za mlade u jednoj od jugoslavenskih republika – Sloveniji. Politički vrh nametnuo je odgojnim ustanovama permisivni pristup odgoju. Mnogi su tada u permisivnom odgoju vidjeli napredak u stručnom smislu što je kao protuteža dotadašnjem tradicionalnom odgoju koji je temeljio uglavnom na kažnjavanju , ali je bio uveden političkom direktivom i u funkciji Potemkinovih sela. Jugoslavenske vlasti su uvijek nevjerojatnom spretnošću prikrivale svoj totalitarizam pred svijetom upravo pretjerivanjem – kao samoupravno društvo pazimo na ljudska prava tako da imamo najhumanije zatvore i krajnje permisivan odgoj. Leon se javno usprotivio i zauzeo za Glasserove zamisli koje je već započeo primjenjivati. Graditelji Potemkinovih sela postaju vrlo ljuti kad im netko ruši kulise. Zato su ponuđene ideje javno kritizirali i odbacili. Leonov odlazak u SAD na edukaciju iz realitetne terapije iskoristili su za politički montiran proces u kojem mu je prijetila zatvorska kazna 5 – 7 godina zbog zloupotrebe samoupravljanja. Prije glavne rasprave na sudu, nakon dvije godine saslušavanja nađeni su „izgubljeni dokumenti“ čime je razriješen krivnje. No, izgubio je radno mjesto i doživio lustraciju iz pedagoške djelatnosti.

Mnogi bi odustali, Leon nije, naprotiv, odlučio je Glassera dovesti u Jugoslaviju i organizirati edukaciju. Budući u Sloveniji slijedeće desetljeće nije bilo razumijevanja za to, uz pomoć kolega iz Hrvatske uspjelo mu je edukacija organizirati u Hrvatskoj 1984. godine. Već 1986. osnovano je i Društvo za realitetnu terapiju Jugoslavije čiji je bio predsjednik.

Nakon raspada Jugoslavije, skoro deset godina kasnije edukacija je krenula i u Sloveniji. „Nitko nije prorok u vlastitoj zemlji“ – govorio je. Nakon svih napada i odbijanja koje je doživio, zanimanje slovenskih stručnih krugova za realitetnu terapiju izuzetno mu je mnogo značilo. Održavanje 1. Evropske konferencije realitetne terapije 1997. upravo u Sloveniji, u Portorožu doživio je kao konačnu satisfakciju.

Leon je bio borac čija se borbenost očitovala u strpljivosti i ustrajnosti. Nikad nije odustajao od onoga što je smatrao vrijednim. Nije se bojao onoga što je pred njim unatoč lošim iskustvima. Studij filozofije sasvim je sigurno utjecao na njegovo držanje i suočavanje sa životom. Imao je, moglo bi se reći, stoičko držanje. To je bila njegova odlika sve do kraja. „Ne treba se bojati smrti, rekao mi je, dok smo mi nje nema, kad ona dođe nema nas“. Teorija izbora je za Leona svakako bila nešto što je prepoznao kao vlastiti put do osobne slobode i sreće, nešto za što se bilo vrijedno boriti, što je bilo vrijedno dokazivati i čiju je vrijednost bilo vrijedno širiti. Smatrao ju je etikom budućnosti.

Filozofija je bila njegova ljubav, a psihologija područje preko koga se izražavao pa je s tim potencijalom kao psiholog, filozof i istraživač promišljao Glasserove ideje s meta-teorijskog i znanstvenog stanovišta. Napisao je i objavio niz članaka na tu temu kao i knjižicu „Znanstvena utemeljenost realitetne terapije“ objavljenu 2001. godine. Znamo da je od 1995. nadalje Glasser prolazio vrlo intenzivan put vlastitog razvoja. Pogled na ljudsko djelovanje koji je do tada razvio nazvao je teorijom izbora, naglasio važnost odnosa za ljudsku sreću, definirao pojam mentalnog zdravlja i konačno terapiju koju je razvio nazvao nova realitetna terapija. Neke od tih ideja nisu naišle na odobravanje među učiteljima WGI. Leon se nije priklonio onima koji sumnjaju. Pomno je i s povjerenjem pratio razvoj svog učitelja i ostao tijesno povezan s njim pokušavajući razumjeti, a potom svojim tumačenjem omogućiti razumijevanje onima koje je poučavao.

Vjerovao je da upravo tim promjenama Glasser doveo teoriju izbora u sam vrh modernog shvaćanja ljudskog ponašanja i da realitetna terapija zaslužuje da bude priznata kao „jednaka među jednakima“. Poduzeo je sve što je bilo potrebno da to i ostvari. Najprije je pozvao na suradnju sve u Evropi djelujuće asocijacije realitetne terapije, a potom 1999. godine osnovao Evropsku asocijaciju za realitetnu terapiju sa sjedištem u Sloveniji. Do 2010. bio je njen predsjednik. Osnivanje EART-a bio je tek početak puta priznavanja realitetne terapije U Evropi. Leon je bio suosnivač Slovenske krovne udruge za psihoterapiju 1999. i prvi predsjednik njenog stručnog savjeta (Expert Council). Na taj način je nakon skoro 20 godina od kad je bila proglašena nepoželjnom, realitetna terapija ušla na velika vrata u hram slovenske psihoterapije. Još jedan veliki uspjeh. Leon nije bio zlopamtilo, bio je čovjek koji povezuje i gradi, skroman i samozatajan. 2007. godine Slovenska krovna udruga za psihoterapiju dodijelila mu je zlatno priznanje za razvoj psihoterapije u Sloveniji.

Dok ovo pišem čujem ga kako me opominje da veličam samo njega, a zaboravljam spomenuti sve druge koji su radili skupa s njim, sve nas ostale koji smo stajali uz njega. Nikad o postignućima nije govorio u prvom licu, uvijek u množini. Bio je zahvalan za podršku i duboko

je poštovao svoje suradnike. Sjećam se naših prvih treninga za buduće učitelje WGI. Glasser i Linda Harshman u mu povjerili mandat da u ovom dijelu Evrope provodi edukaciju za buduće supervizore i instruktore. Predložio mi je da ne postavljamo kotizaciju. „Neka to bude naša investicija u budućnost“, rekao je. Sve se to i onako vraća.“ Tako je ostalo sve do danas. Polaznici programa za supervizore i instruktore imaju „slobodan ulaz“. Kolege su ga poznavale kao skrbnog i nesebičnog učitelja koji se ponašao u skladu s onim što poučava. Kad sama razmišljam o njemu kao o učitelju padaju mi na pamet stihovi Khalila Gibrana iz „Proroka“: „Učitelj, koji šeće u sjeni svoga hrama ne daje od svoje mudrosti nego od svoje ljubavi. Ako je doista mudar ne nudi vam da uđete u kuću njegove mudrosti nego vas radije vodi do praga vlastitog duha.“ Ljudi su cijenili tu mudrost i u daljnjim naporima s povjerenjem slijedili njegovoj inicijativi.

Imali smo Evropsku asocijaciju za realitetnu terapiju, ali još uvijek nismo dobili priznanje. Trebalo je ispuniti sve uvjete koje je postavila Evropska asocijacija za psihoterapiju. Trebalo je sve dokumentirati i Leon se prihvatio posla. Nije sve išlo tako glatko. Najprije je, zahvaljujući predočenim dokazima o njenoj znanstvenoj utemeljenosti, realitetna terapija 2007. godine prepoznata kao pristup prisutan u Evropi za što je bilo potrebno da EART dobije status European Wide Organization. Potom je slijedio novi krug provjere uvjeta u kome je trebalo predočiti dokaze da edukacija koju provodimo udovoljava traženim kriterijima. S priznavanjem statusa European Wide Awarding Organization 2008. realitetna terapija konačno je dobila priznanje kao priznata psihoterapeutska škola. Petogodišnju edukaciju smo razvili spontano zahvaljujući promjenama koje uveo sam autor i Leonovom stalnom trudu da šire znanstveno utemelji realitetnu terapiju te je postavi u odnos s drugim psihoterapeutskim pravcima. To je neminovno zahtijevalo promjenu pristupa poučavanju s naglaskom na osobnom iskustvu, a rezultiralo je zahtjevom samih participanata za povećanjem broja sati edukacije. Kad smo na kraju zbrojili što nudimo i koliko to traje, ispalo je da udovoljavamo kvalitativnim i kvantitativnim kriterijima koje je EAP postavila.

Edukaciju smo u to vrijeme organizirali i nudili u okviru Centra za savjetovanje i edukaciju kojeg je Leon osnovao 1996. i koja je bila naša privatna organizacija. Tijekom turbulentnog leta na povratku iz Londona u prosincu 2008. gdje smo održali radni sastanak s učiteljima iz Irske, UK i Finske posvećen izradi EART-ovog Book of Regulation for Reality Therapy Psychotherapy Training, a koji ga je ispunio dodatnim oduševljenjem da nastavi „osvajati“ Evropu rekao mi je : „ Ni jedno od naše djece nije zainteresirano za posao koji radimo. Toliko je ljudi oko nas koji s entuzijazmom rade i dijele iste interese. Ako ovo čudo padne na zemlju, naslijedit će nas ljudi koji zapravo nisu zainteresirani da nastave to što smo započeli. Ne želim da sve propadne. Trebalo bi razmisliti i zajedno s onima koji dijele našu viziju osnovati institut.“ Tako smo 2009. godine s još 20 kolega osnovali Institut za realitetnu terapiju, danas Evropski institut za realitetnu terapiju i sve svoje poslove prenijeli na institut. Na svečanosti otvorenja instituta nalio mi je šampanjac, kucnuo se sa mnom i rekao : „Eto, sad avioni mogu mirno padati. Znam da postoje ljudi koji će se truditi i dalje.“ Kad je EIRT 2011. dobio akreditaciju kao trening institut EAP-a, a time i mogućnost da svi studenti koji završe

petogodišnju edukaciju iz realitetne terapije automatski dobiju i European Certificate for Psychotherapy doživio je to kao točku na „ i“ svojih nastojanja. Bio je sretan.

Rak su mu dijagnosticirali u proljeće 2010. U mjesec i pol dana preživio je četiri teške operacije. Tijekom četvrte operacije s mukom sam savladavala strah. Kad su ga na kraju dovezli na odjel namignuo mi je i rekao : „Čiv, čiv, još sam živ! „ To je bio Leon. Uvijek dobre volje i spreman za šalu. Po povratku iz bolnice željela sam da malo uspori i predložila mu da uzme malo dulji odmor. „ Zaboravljaš, rekao je, okolnosti ne upravljaju mojim životom, ja upravljam. Ne želim bolovati, želim živjeti, a to prije svega znači raditi. Toliko je toga još ostalo. Moramo još napisati knjigu. Bez toga kao da nismo napravili ništa “. Knjiga na žalost nije ugledala svjetlo dana iako smo oboje radili na tome. Molio me da mu obećam da ću započeti posao zaključiti sama. Obećala sam.

Četiri godine je prkosio bolesti, živio je punim životom i radio sve što je volio. Kad je najavljena konferencija u Los Angelesu 2012. bio je odlučan da ide. Želio je još jednom sresti svog učitelja. Put je bio naporan, a bolovi dosta jaki ali po izrazu njegovog lica kad su se sreli znala sam da je vrijedilo. „ Realitetna terapija je već prilično stara Bill, rekao mu je. Obojica smo u kolicima.“

Bio je pun energije i entuzijazma. Ljudi su se divili tom entuzijazmu i životnom optimizmu koji je širio svakim pojavljivanjem na bilo kojem skupu. Zadnji put nastupio je na Susretu evropskih učitelja RT u Medulinu u rujnu 2014. Bio je uvodničar. Planer mu je bio ispunjen do kraja 2014. „Što ne uspijem ja, realizirat ćeš ti.“, rekao mi je.

Za mene, koja sam provela s njim 28 najljepših godina svog života, Leon je bio kralj – plemenit, pošten i dosljedan u svemu što je radio. Bio je vjeran muž, nježan i suosjećajan, čovjek kome je obitelj bila na prvom mjestu, brižan i prijateljski otac svoj našoj djeci, prijazan i strpljiv djed našim unucima, čovjek koga je bilo nemoguće ne voljeti.

Bosiljka Lojk